

תוכן עניינים

1.....	מבוא
3.....	1. רופאים, התעשיות הרפואיות והקשרים שביניהם
3.....	1.1 הגדרות תפקידים :
3.....	1.1.1 חברות התרופות
3.....	1.1.2 תועמלנים רפואיים
5.....	1.2 תיאור היחסים בין הרופאים לתעשיות הרפואיות וצורות התגמול
8.....	1.3 דוגמאות משלוש חברות תרופות גדולות
10.....	1.4 הדילמה- מוסר ועסקים
11.....	1.4.1 הקוד האתי
12.....	1.5 ממצאים המתייחסים להשלכות של הקשר
15.....	2. דיון מוסרי
15.....	2.1 דיון בתחליפי המוסר
16.....	2.1.1 השוק החופשי כתחליף למוסר
19.....	2.1.2 החוק כתחליף למוסר
23.....	2.2 עקרונות המוסר
23.....	2.2.1 התועלתנות
24.....	2.2.3 הפילוסופיה של עמנואל קאנט
25.....	3. סיכום ומסקנות
26.....	4. רשימת מקורות

מבוא

התפתחות הרפואה תלויה בהשקעה במחקר ופיתוח מדעי, שנעשים לרוב במימון ישיר של חברות התרופות. ההשקעה הכספית בפיתוח וייצור תרופות משפיעה על שוק התרופות ומשלבת בין תעשייה ענפה, שמטרתה העיקרית היא למכור ולהרוויח, לבין הצרכנים שבריאותם, ולעיתים אף חייהם, תלויים במוצר של אותה חברה. זאת כאשר הרופאים הם הגורם המקשר ביניהם. קישור זה מתחיל מביצוע המחקרים בפועל וממשיך ברישום מרשמים לתרופות ספציפיות המועדפות על פני אחרות. השילוב הזה, בין הצורך החיוני בהתפתחות המחקר והרפואה לצד תעשייה כלכלית ענפה, טומן בחובו דילמות מוסריות רבות עמן מתמודד ענף הרפואה ברחבי העולם. מאמרים רבים אותם אציג בעבודה זו מציגים מספרים מעוררי דאגה בנוגע לקשרים בין חברות התרופות לרופאים.

מטרתה של עבודה זו היא לבחון את הסוגיה של הקשר בין הרופאים לבין התעשיות הרפואיות מנקודת המבט של מוסר ועסקים. כמו כן, העבודה תבחן מהם השיקולים המוסריים שאמורים להנחות את הנוגעים בדבר, אם ברצונם לפעול באופן מוסרי.

יחסים כלכליים בין רופאים לבין התעשיות הרפואיות הם תופעה נפוצה מאוד. יחסים אלה באים לידי ביטוי בצורות רבות, כולל תשלומים לרופאים בתמורה לשירותי ייעוץ, החזרי הוצאות על נסיעות לכנסים, בעלות על מניות וחלוקה של דוגמיות תרופות בחינם (Perry et al., 2014). דבר זה יוצר ניגוד אינטרסים של הרופאים העלול לבוא על חשבוננו של החולה: הרופא פועל כמעין "איש מכירות" של חברות התרופות, והוא מקדם תרופות מסוימות על פני אחרות. מתעורר חשש שמא הרופאים יתנו לחולים שלהם תרופות שהם מתוגמלים עליהן, ולא דווקא את התרופה היעילה, הטובה והזולה ביותר. כך, האינטרס של החולה נפגע לטובת האינטרס הכלכלי והתועלת שהרופא מפיק מהקשרים שלו עם חברות התרופות.

הקשרים הפיננסיים בין רופאים וחברות התרופות עלולים לייצג ניגוד אינטרסים, ובכך לפגוע באמינותם של הרופאים, החוקרים והמחקרים המדעיים, וכן במהימנותם של גופים וארגונים אקדמיים ואחרים המקבלים תשלומים כאלו (Norris et al., 2012). בשנת 2001 שווי שוק התרופות בעולם נאמד בכ- 390 מיליארד דולר, בעוד שבשנת 2014 הוא נאמד על 1057 מיליארד (The Statistics Portal). בעוד ששוק התרופות לבני-אדם בישראל נאמד ב- 7-9 מיליארד שקל בשנה (טל-ספירו, 2013).

בפרק הראשון בעבודה זו, אני אציג את מערכות היחסים המורכבות בין הרופאים לחברות התרופות, ואגבה זאת באמצעות נתונים מספריים ועובדתיים בנוגע למהות הקשר. אתאר את צורת התגמול בהן משתמשות חברות התרופות על מנת לתגמל את הרופאים על הקשר בניהם. בהמשך אתן דוגמאות לשלוש חברות גדולות וצורת התגמול הספציפית של כל אחת מהן. בהמשך הפרק אציג את הדילמה המוסרית של הרופאים שממחישה את חובתם הראשונה במעלה של הרופאים לדאגה לחולים, וזאת לצד רצונם הלגיטימי לבסס עצמם מקצועית וכלכלית. אציג את הקוד האתי לרופאים ואדון במהות הדילמה המוסרית של ניגוד העניינים.

הפרק השני יעסוק בדיון המוסרי. אציג שני תחליפים למוסר : השוק החופשי והחוק של המדינה. בהמשך אדון בשיקולים המוסריים המנחים את הסוגיה, וזאת לאור תאוריית התועלתנות ותאוריית הציווי המוחלט של קאנט.

הפרק השלישי הוא פרק הסיכום והמסקנות של העבודה.

1. רופאים, התעשיות הרפואיות והקשרים שביניהם

1.1 הגדרות תפקידים:

1.1.1 חברות התרופות

חברות התרופות הן חלק מתעשיית התרופות. תעשייה זו מורכבת מתאגידים אשר מפתחים, מייצרים ומשווקים תרופות במרשם. חלק מעסקי התרופות מורכב גם מייצורן של תרופות ללא צורך במרשם. חברות התרופות יכולות לעסוק בייצור תרופות גנריות (תרופות ללא רישום פטנט, אשר מיוצרות על ידי חברות רבות) או בתרופות בעלות פטנט (שהן יקרות יותר ומיוצרות על ידי חברה אחת בלעדית).

תחום ייצור התרופות עבר מהפכה במהלך המאות ה-19 וה-20, מרקחת תרופות פרטיות על ידי רוקחים מקומיים עד לתרופות בייצור המוני של חברות ענק תחת פיקוח ממשלתי הדוק. ההתקדמות במחקר בתחום (לצד פיתוחים בתחום הרפואה, ההיגיינה והבטיחות) היא אחת הסיבות המרכזיות לעלייתה של תוחלת החיים במדינות המערביות ובכלל מדינות העולם.

חברות התרופות מעורבות כיום בכל ההיבטים של רפואה ציבורית. החל ממימון מחקרים למחלות, עבור בהגדרת מהן מחלות (בעיקר בתחום הפסיכיאטרי), בשאלה אילו תרופות יכללו בסל הבריאות, בתהליכי הכשרה של רופאים ועוד. החברות מעורבות בחקיקה של תקנות הנוגעות להוצאת פטנט, בחינת תרופות, אישור ושיווק של התרופות ועוד. האינטרס הכלכלי ארוך הטווח של חברות התרופות הוא חברה שבה אנשים רבים נזקקים לתרופות והן נצרכות על פני תקופות ארוכות. לרוב חברות התרופות ישנו תמריץ כלכלי נמוך למצוא את הסיבה היסודית לתחלואה במחלות קטלניות, או באופן כללי לייצר טיפולים זולים וחד פעמיים למצבי תחלואה שונים. ברור גם כי הן מעדיפות לעודד את השימוש בתרופות בעלות פטנט, אשר יש להן בלעדיות על הייצור שלהן (אין תחרות) ועקב כך הן גם יקרות יותר.

1.1.2 תועמלנים רפואיים

התועמלנות הרפואית מהווה זרוע מרכזית וחשובה במערך השיווק של כל חברת תרופות או חברה לציוד רפואי. זרוע התועמלנות כוללת על פי רוב צוות של תועמלנים רפואיים, אשר נושאים תארים אקדמיים בתחומים פרה-רפואיים, כגון B.sc במדעי החיים, כימיה, תזונה, רוקחות או סיעוד (הרקע האקדמי משמש כמובן בסיס טוב והכרחי להבנת עולם התרופות).